

Een vloek en een zucht

Youp van 't Hek

*Een vloek
en
een zucht*

OUDEJAARSCONFERENCE 2017

2018

THOMAS RAP
AMSTERDAM

Copyright © 2017 Youp van 't Hek
Omslagontwerp Eva Kohnstamm
Foto's omslag en binnenwerk Bob Bronshoff
Vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam
Druk Wilco, Amersfoort
ISBN 978 94 004 0765 7
NUR 301

thomasrap.nl

Geen vloek en een zucht

In 1985 werd ik door de VARA gepolst of ik iets voelde voor een oudejaarsconference. Ik voelde veel, was vereerd, maar wist dat ik het nog niet moest doen. Te jong. Te onervaren. Misschien ook wel te bang. Daarna kwam het jaarlijks ter sprake als ik met deze omroep in gesprek was over mijn theaterplannen. Van de VARA mocht ik. Van mezelf nog niet.

In 1989 durfde ik het aan. Waarom toen wel? Geen idee. Misschien wel omdat Joop het zei. Joop was Joop Koopman. Hij was van 1979 tot en met 1994 mijn impresario. En eigenlijk veel meer dan dat. We waren ook vrienden en met hem besprak ik echt alles. Dus ook de inhoud van mijn werk en de planning van mijn tournees.

Zelden ben ik zo gretig aan een programma begonnen als toen. Ik wist dat het iets bijzonders moest worden. Geen opsomming van de gebeurtenissen van het afgelopen jaar, maar een overzicht van het gevoel. Wat speelde er onderhuids in het land? Hoe bleef ik zo ver

Idea di un libro

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

La vita è un libro che si legge una volta sola. È un libro che non si può tornare indietro a rileggere. È un libro che non si può lasciare in bianco. È un libro che non si può lasciare a metà. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro. È un libro che non si può lasciare a un altro.

mogelijk uit de buurt van mijn voorgangers? En toch zou iedereen na afloop zonder een sprankje twijfel moeten zeggen dat het een echte oudejaarsconference was.

Ik begon al in september met try-outs. In piepkleine zaaltjes. In het begin las ik de dagelijks verse tekst alleen nog maar voor en zei elke avond voor ik begon: ‘U moet heel goed luisteren want het meeste wat u hoort, hoort u nooit meer terug!’

Dat was niet helemaal waar. Het idee dat ik had (*De man die zich een zwerver voelde, maar uiteindelijk nooit vertrok omdat hij domweg te laf was*) ontstond in augustus aan mijn schrijftafel en bleef vanaf de eerste try-out rechtovereind. Dit was de kapstok waar ik alles aan kon ophangen. Vanaf de eerste uitprobeervoorstelling in café De Gouden Karper in het Groningse Winsum tot de laatste in de Amsterdamse Kleine Komedie, waar het uiteindelijk voor de televisie werd opgenomen. Zelden heb ik met zoveel plezier gespeeld als in die laatste maanden van 1989. Ik voelde aan mijn publiek, maar ook aan mezelf, dat het goed zou komen. Halverwege november wist ik dat de voorstelling nog een lied miste. Een lied dat houtsneed. Een lied met kracht. Ik zei dat op een zaterdagavond tegen mijn vrouw en diezelfde nacht schreef ik in een klein halfuur ‘Niemand weet hoe laat het is’, waarin ik niks anders vertel dan dat je moet leven omdat het ieder mo-

ment afgelopen kan zijn. Diezelfde nacht piepte mijn fax de tekst naar mijn vaste componist Ton Scherpenzeel, die mij de volgende ochtend de muziek door de telefoon liet horen. Zowel aan de tekst als de muziek is vanaf die zondagochtend nooit meer iets veranderd. Het lied is nu bijna dertig jaar later nog altijd mijn lijflied. Sowieso alle try-outs, maar ook heel veel reguliere voorstellingen sluit ik ermee af. En na wat medische malaise in 2015, toen ik wankelde op het beruchte randje van leven en dood en het bijna faliekant misging, heb ik besloten om nooit meer een theater te verlaten zonder het te zingen. Het zit dit jaar niet in de conference, maar is en blijft mijn rotsvaste toegift.

De manier waarop ik in 1989 ben gaan werken aan de oudejaarsconference is nog steeds mijn methode. Ik begin met een waslijntje waar ik alle grappen aan kan hangen, maar die ik er ook net zo gemakkelijk weer af kan halen. Over dat idee denk ik voor mijn doen best lang na. In mei begint dat meestal al zacht te pruttelen in mijn hoofd, maar dan schrijf ik nog niks op. Dit jaar wist ik dat het stuk over een klein, bijna failliet kroegje moest gaan. De Zanzibar werd de naam van het café-tje. En daarin laat ik oude stamgasten dingen roepen. Relativerende dingen die direct of indirect te maken hebben met 2017. Ik ben tegen het dom opsommen van het jaar, maar een aantal belangrijke zaken moet er wel in voorkomen.

Het werkelijke schrijven, dus dat ik de tekst echt in mijn computer tik, begint een paar dagen voor de eerste voorleesvoorstelling. Die speel ik traditiegetrouw in het Haagse theatertje PePijn. Die avond is het meestal nog chaos en vaak kom ik er de middag voor de eerste try-out achter dat ik te weinig materiaal heb. Ik los dat op door een paar oudere columns voor te lezen. Columns die later nog wel eens een cruciale rol kunnen gaan spelen in de conference. Uit menig column is een succesvolle conference ontstaan.

Maar vanaf de eerste try-out is het feest echt begonnen en zit ik dagelijks achter mijn bureau te schrijven, te slijpen en te schaven. Ik rommel met de volgorde, verander regelmatig het slot, zoek naar een beter begin en leer al schrijvend en schrappend de tekst uit mijn hoofd. Onderhand leg ik aan Ton Scherpenzeel uit welke sfeer ik qua muziek in de voorstelling wil. Dat zijn voor buitenstaanders onnavolgbare gesprekken. Maar Ton en ik begrijpen elkaar. Zo praat ik ook met de decorontwerper. Onderhand reis ik met mijn twee vaste technici Anne en Simon langs de kleinste zaaltjes. Met die twee heb ik aan een halve lettergreep genoeg. Onder het eten zeg ik wat ik eruit gegooid heb en dat er een paar nieuwe stukjes in zitten. Meer zeg ik niet.

Na een maand worden de theaters wat groter en de laatste drie weken speel ik de definitieve voorstelling

met decor en muzikanten in heuse schouwburgen. En de televisieopname is de laatste twintig jaar steevast in de stadsschouwburg van Groningen. Domweg omdat dat theater prachtig is en de stad te leuk om er niet een aantal dagen te verblijven. En onderweg tussen de eerste try-out en de laatste voorstelling in Groningen praat ik vooral met mezelf. Ik voel na een voorstelling precies wat niet of nog niet lekker liep. Of wat niet grappig genoeg was of leuker kan of scherper of juist botter. En ik praat met Hans, sinds 1994 mijn impresario. Hij kent mij door en door en weet precies wat er nog moet gebeuren. Het zijn altijd leuke maanden omdat het in korte tijd goed moet komen. Hartstikke goed zelfs. En in de laatste maanden gebeuren er natuurlijk ook altijd nog wel een paar dingen in het nieuws die zeker in de conference moeten. In 1989 viel de Berlijnse Muur en werd in Roemenië het echtpaar Ceaușescu afgezet en geëxecuteerd. Dit jaar stopt Mugabe ermee. Die aimabele democraat laat ik dit jaar zo goed als zeker aansnijden door een van mijn stamgasten in de Zanzibar.

Negen oudejaarsconferences heb ik nu gemaakt en ik kan u zeggen dat het niet gaat vervelen. Ik voel me elke keer weer vereerd als de VARA me vraagt of ik het nog een jaartje wil proberen. En ik merk dat het geen routineklusje is dat je er zomaar even bij doet. Dat geldt trouwens ook voor mijn gewone theaterprogramma's.

WEET IEMAND
HOE LAAT
HET IS
?

IK MOET
ZO OP
VOLGENS
MI...

IN

PIJ, DAT
OMKLEDEN IS
WEL EEN
GEDOE STEEL

OF ANDERE
MILJOEN
DE HALVE HONDERD
VAN DE GEVILL
GEPULKT!

MAEJA,
MIDDAAD
SLAFT WET

ALLEEN NOG
EVEN MÛN
BAARD

Wim Kan, de aartsvader en de uitvinder van het genre, zei ooit: ‘Als je voor de voorstelling leeft heb je geen leven en als je er niet voor leeft heb je geen voorstelling.’

Zo zit het bij mij niet. Zonder mijn voorstelling heb ik wel degelijk een leven, maar het werk neemt in dat leven wel een belangrijke plek in. Toch is het niet zo dat ik de hele dag de kranten stuklees en het internet afgraas op zoek naar nieuwtjes. Maar ik hou alles wel goed bij. *Volkscrant*, *NRC* en *Parool* worden dagelijks gelezen. En op de televisie mis ik geen dag het Journaal, *De Wereld Draait Door*, *Nieuwsuur* en de talkshows van Pauw of Jinek. Plus al het andere dat voorbijkomt omdat mensen me tippen. Vooral de te gënante programma's van de commerciëlen of de wat mutsige van bejaardenomroep MAX.

De vele try-outs doe ik puur voor het ritme van de voorstelling. De bochten kunnen korter, het tempo kan hoger, de toon vrolijker. Een cabaretier mag op tv niet zoeken. Hij hoort het uit zijn mouw te schudden.

En het is voor mij heerlijk om in een aantal kleinere en middelgrote theaters te spelen waar ik qua decor met mijn grote shows niet in pas, maar waar ik toch zo ontzettend graag speel. Dicht op de mensen en een vrolijk drankje na afloop. Gewoon showbizz in Heiloo of Oldenzaal. Poespasloos spelen. Dat maakt de tournees zo vrolijk. Voor mij, maar ook voor mijn hele circus.